

- 16 december 2019

Cliëntenparticipatie in gemeenten

Iedere gemeente is volgens de wet verplicht om cliënten of hun vertegenwoordigers te betrekken bij het beleidsproces. Cliënten en hun vertegenwoordigers moeten de ruimte krijgen om mee te denken en advies te geven. Zo kunnen zij invloed uitoefenen op het beleid van de gemeente. En die kan van die inbreng profiteren en het beleid beter afstemmen op de doelgroep.

Wat is cliëntenparticipatie?

De definitie van cliëntenparticipatie is: het betrekken van cliënten of hun vertegenwoordigers bij het beleidsproces van de gemeente. Een groep cliënten en/of vertegenwoordigers behartigt de gemeenschappelijke belangen. Cliëntenparticipatie in het [sociaal domein](#) draait om de beïnvloeding van het beleid en de uitvoering vanuit zowel het perspectief als de ervaringsdeskundigheid van de cliënt. Beleid wordt te vaak nog voor hen, in plaats van met hen bepaald. Beleid wordt beter door inspraak en tegenspraak vanuit de groep die het beleid betreft.

Hoe kan de gemeente cliëntenparticipatie vormgeven?

De omschrijving van cliëntenparticipatie in de Participatiewet, de Wmo 2015 en de [Jeugdwet](#) biedt de gemeente voldoende ruimte om hieraan een eigen invulling te geven. Er zijn daarom verschillende manieren om cliëntenparticipatie te regelen. De vorm die het meest voorkomt is die van een permanente cliëntenraad (vaak adviesraad genoemd), een vaste groep mensen die gevraagd en ongevraagd advies geven.

Van oudsher hadden gemeenten een adviesraad voor de bijstand (WWB/Participatiewet) en voor de Wmo. **In steeds meer gemeenten heeft men de adviesraden Wmo en Participatiewet omgevormd tot een brede adviesraad [sociaal domein](#) of een burgerraad.**

Wat zijn de verschillen?

- **In een brede adviesraad (soms ook participatieraad genoemd) zitten cliënten of vertegenwoordigers uit de verschillende sociale domeinen Participatiewet, Wmo 2015 en/of Jeugd. Zo kan een integraal advies worden gegeven.**
- **In een burgerraad of burgerpanel zitten burgers. Dit zijn inwoners van de gemeente die niet per definitie afhankelijk zijn van de gemeente voor hun inkomen, werk of zorg. Dit zijn meestal ook geen vertegenwoordigers van mensen met een bijstandsuitkering of Wmo-voorziening.**

Kan een brede adviesraad of burgerraad een cliëntenraad PW of Wmo vervangen?

Dat kan, maar om aan de wettelijke eis van cliëntenparticipatie te voldoen moet de brede adviesraad of de burgerraad wel aan een aantal voorwaarden voldoen:

- **De gemeente moet een verordening hebben die gebaseerd is op artikel 47 van de Participatiewet en artikel 2.1.3 van de Wmo 2015.**
- **De adviesraad of burgerraad moet dus op grond van artikel 47 PW en artikel 2.1.3 Wmo 2015 mede bestaan uit mensen met een bijstandsuitkering, mensen met een Wmo-voorziening of hun vertegenwoordigers.**
- **De gemeente moet alle verordeningen en beleidsvoorstellen op grond van de wetten vroegtijdig naar de advies- of burgerraad sturen voor advies.**

In de [Jeugdwet](#) is in artikel 4.2.5 vastgelegd dat elke jeugdhulpaanbieder en gecertificeerde instelling een cliëntenraad moet instellen.

Wat zijn de succesfactoren voor een adviesraad?

Enkele factoren kunnen voor een adviesraad essentieel zijn om goed te functioneren, te signaleren en een nuttige partner voor de gemeente te zijn bij de ontwikkeling van nieuw beleid. Deze succesfactoren zijn:

- een evenwichtige samenstelling van cliënten en vertegenwoordigers die representatief zijn voor de doelgroep, (ervarings)deskundigheid bezitten en vaardig zijn;
- onder leiding staan van een onafhankelijk voorzitter met ervaring en voldoende tijd voor de cliëntenraad. Onafhankelijk, omdat er dan geen directe belangen in het spel zijn;
- **frequent contact met de achterban.** Niet alleen eigen ervaringen van de leden worden ingebracht, ook die van de achterban. De adviesraad moet daarvoor zichtbaar en vindbaar zijn voor cliënten, en zelf regelmatig contact met hen zoeken. Dit laatste kan bijvoorbeeld door themabijeenkomsten te organiseren of een (telefonisch) spreekuur te houden;
- tijdig in de beleidsketen worden betrokken bij beleidsvorming; zo vroeg mogelijk in het proces meepraten (beginspraak).

• Ondersneeuwen...? Werk en inkomen in brede adviesraden sociaal domein

- Adviesraden steken enorm veel tijd en energie in hun werk om gemeenten te adviseren over de inrichting van het sociaal domein. Toch is de positie van het onderdeel ‘werk en inkomen’ in brede adviesraden ietwat moeizaam. Het onderwerp en de doelgroep dreigen onder te sneeuwen. Wat zijn hiervan de oorzaken? Welke mogelijkheden heeft een brede adviesraad sociaal domein om meer recht te doen aan werk en inkomen? Of moeten we de zelfstandige

cliëntenadviesraden werk en inkomen in stand houden? In dit artikel gaat Wilma Kuiper van Stimulansz in op deze vragen. [Lees verder...](#)

- **Hoe een brede adviesraad in de praktijk georganiseerd wordt, is afhankelijk van de lokale situatie en setting. We zien een divers beeld. Zo zijn er gemeenten waarin de adviesraden fuseren tot één raad en gemeenten waarin de raden Wmo en Jeugd wel samengevoegd worden, maar doelbewust gescheiden blijven van de cliëntenadviesraad werk en inkomen. En er zijn gemeenten waarin tussenvormen ontwikkeld worden, met deelraden en/of gezamenlijk overleg.**

In veel gevallen is en blijft het zoeken naar de rol en positie van de adviesraad in het algemeen, en naar die van [cliëntenparticipatie](#) op het onderwerp werk en inkomen in het bijzonder.

- 16 december 2019

Voor wie is cliëntenparticipatie van belang?

1. Voor cliënten

Cliëntenparticipatie is van belang voor de doelgroepen zelf. Dit zijn binnen het sociaal domein:

- Bijstandsgerechtigden (PW), ook die met een arbeidsbeperking
- Mensen met een beperking en een Wmo-voorziening
- Mensen in de sociale werkvoorziening (WSW)
- Jeugdigen die onder de jeugdzorg vallen

2. Voor de gemeente

Maar minstens zo belangrijk is cliëntenparticipatie voor de gemeente zelf! **Een adviesraad adviseert de gemeente vanuit het cliëntenperspectief en met ervaringskennis over het beleid en de uitvoering ervan. De adviesraad signaleert (mogelijke) knelpunten of negatieve effecten van het beleid.** Juist hierdoor krijgt de gemeente inzicht in hoe het (voorgestelde) beleid in de praktijk tot uitvoering komt. Met dit inzicht kan de gemeente haar beleid beter afstemmen op de doelgroepen. De inbreng van de adviesraad zorgt hiermee voor een goede dienstverlening aan de burger.

- Het is een kerntaak van de gemeente om te zorgen dat de inwoners zo veel mogelijk zelfstandig kunnen functioneren. Alleen als dat niet lukt, ook niet met hulp van het netwerk, dan moet de gemeente bijspringen.

De adviesraad kan aangeven hoe het gemeentelijk beleid kan bijdragen tot die zelfstandigheid en wat hierbij positieve en negatieve effecten heeft op cliënten.

- Een goede adviesraad heeft **contact met de achterban** en zorgt ervoor dat de belangen van deze achterban worden behartigd in het proces van beleidsvorming. De raad moet toezien op een juiste uitvoering van het beleid. Waar worden cliënten mee geconfronteerd? Hoe werkt het beleid in de praktijk uit? Worden mensen op tijd en voldoende geïnformeerd over nieuwe regelingen? Bereikt de gemeente met een nieuwe regeling de juiste mensen? Allemaal vragen die een adviesraad met **signalen uit de achterban** moet kunnen beantwoorden.